

Erkenningsnummer P 802006

België-Belgique

P.B.

3300 Tienen1

2/3954

***Tijdschrift voor
Heemkunde
Folklore
Oudheidkunde***

Alpaidis

Anno XLV nr 177 4/2009
driemaandelijks december, januari, februari

Afgiftekantoor 3300 Tienen 1

Inhoud

Waar bleef de vlag van de Jonge Katholieke Wacht (Maurice Dodion)

Meldert en de eerste wereldoorlog (Maurice Dodion)

Uurwerkmakers en uurwerken te Hoegaarden (Eddy Fraiture en Maurice Dodion)

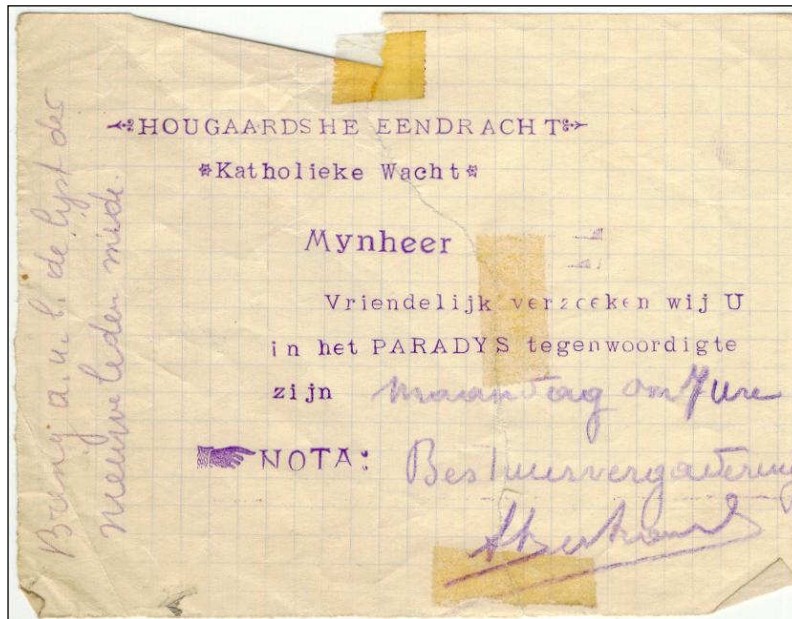
Karel Van Winkel, Hoegaardier en succesvol pastoor van Tremelo (Maurice Dodion)

Kerkjes en kapellen hebben een eigen verhaal te vertellen (Maurice Dodion)

Ver. uitg. E. Grooten, Residentie Beatrijs 169, 3300

Waar is de vlag van de Katholieke Jonge Wacht gebleven?

(Maurice Doion)

Uitnodiging voor de
bestuursvergadering in «t
klein paradijs» in de
Pastorijstraat
(door secretaris Alfred
Bertrand, ca. 1910)

Vlag Jonge Liberale
Wacht (1921)

Stad Hougaerde

Jonge Katholieke Wacht

ZONDAG 22 SEPTEMBER 1912
LUISTERRIJK

Inhuldigingsfeest
van het Vaandel

opgeluisterd door de tegenwoordigheid
van den Heer Minister Poulet.

250 fr. premiën

Hougaerde, (postdatum).

GEACHTE HEER VOORZITTER,

Wij hebben de eer en het genoegen uwe maatschappij uit te noodigen tot het Vlaggefeest onzer Katholieke Jonge Wacht, op Zondag 22 September aanstaande.

Wij verlangen ten zeerste dat de katholieke maatschappijen van ter plaatse ons feest helpen opluisteren en deel nemen aan onzen stoet.

Gelief dus hierbijgevoegd toetredingsbewijs in te vullen en terug te zenden aan den Sekretaris der Katholieke Jonge Wacht, vóór 12 September aanstaande.

Wij rekenen intusseken op uwe talrijke opkomst en bieden U de verzekering aan onzer beste gevoelens.

VOOR HET BESTUUR:

De Sekretaris,
A. Bertrand.

De Voorzitter,
N. Vanoutgaerden.

Ville d'Hougaerde.

Jeune Garde Catholique

Dimanche 22 Septembre 1912

Bénédiction solennelle
du Drapeau

rehaussée par la présence de
Monsieur le Ministre Poulet.

250 frs de primes

Hougaerde, (date de la poste).

MONSIEUR LE PRÉSIDENT,

Nous avons l'honneur et le plaisir d'inviter votre société à la fête de la Bénédiction du drapeau de la Jeune Garde Catholique, le Dimanche 22 Septembre prochain.

Nous désirons vivement que les sociétés catholiques de votre localité aident à rehausser l'éclat de notre fête en prenant part à notre cortège.

Veuillez donc remplir le ci-joint billet d'adhésion et le renvoyer au secrétaire de la Jeune Garde Catholique avant le 12 Septembre prochain.

En attendant nous comptons sur votre nombreuse participation et vous présentons nos salutations distinguées.

POUR LE COMITÉ:

Le Secrétaire,
A. Bertrand.

Le Président,
N. Vanoutgaerden.

Uitnodiging voor de manifestatie met terug te sturen antwoordstrook om deelname te bevestigen en te omschrijven (aantal deelnemers, de verantwoordelijke...)

Zeer merkwaardig vinden we hier nog eens de aanduiding 'Stad Hougaerde-Ville d'Hougaerde' (was geleden van de 15de eeuw dat Hoegaarden nog 'stad' werd genoemd)

GRAMMA

'S VOORMIDDAGS

Om 8 ure,

VERGADERING VOOR DE LEDEN DER KATHOLIEKE JONGE WACHT in het lokaal.

Om 8 1/2 ure,

Afhaling van het Vaandel
ten huize van den Heer Voorzitter.

Om 9 ure,

Plechtige Hoogmis
en
Wijding van het Vaandel
door den Eerweerden Heer Pastoor.
Aanspraak door dezen laatste.

'S NAMIDDAGS

Om 2 ure

Vergadering in het lokaal
voor de leden der plaatselijke en reeds aanwezige
vreemde maatschappijen.

Om 2 1/2 ure

VERTREK NAAR DE STATIE

Om 3 ure,

**Ontvangst aan de statie van den
Heer POULLET,**

Minister van Kunsten en Wetenschappen
en van verscheidene HH. Volksvertegenwoordigers.

Daarna

VORMING VAN DEN STOET
en korte optocht door de voornaamste straten
der stad.

AANSpraak door den Heer Poulet,
op het plein voor de katholieke school.

Na den stoet

REDEVOERING
van den Heer Jos. WILLEMAERS, in 't Paradijs,
en

Trekking der premien.

PROGRAMME

L'AVANT-MIDI

A 8 heures,

RÉUNION DES MEMBRES DE LA JEUNE GARDE
CATHOLIQUE dans leur local.

A 8 1/2 heures

Prise du Drapeau
à la maison de Monsieur le Président

A 9 heures

Grand'Messe solennelle
et
Bénédiction du Drapeau
par le Révérend Curé.
Allocution par ce dernier

L'APRÈS-MIDI

A 2 heures

Réunion au local
des membres des sociétés locales et étrangères
déjà présentes.

A 2 1/2 heures,

DÉPART VERS LA STATION

A 3 heures,

**Réception à la station de
Monsieur POULLET**

Ministre des Arts et des Sciences
et de plusieurs députés.

Ensuite

FORMATION DU CORTEGE
et court parcours à travers les principales
rues de la ville

DISCOURS par Monsieur Poulet,
sur la plaine devant l'école catholique.

Après le Cortège

DISCOURS
de Monsieur WILLEMAERS, au local du «Paradis»
ce qui sera suivi par le

Tirage des primes

Hoegaerde, Florent Masy

Affiche voor de vlaggewijding en de bijhorende stoet op zondag 22 september 1912 (Minister Poulet zal een redevoering houden in open lucht, op het plein voor de broederschool (nu Parochiecentrum) en de andere feestelijkheden gaan door in het katholieke lokaal «t klein paradijs»¹

¹ Dankzij Roberti en zijn vader, krijgt zoon Wallens 38 dagen congé ; aan vader Wallens moet hij zeggen dat het dankzij een kathoel is dat de zoon verlof krijgt en dat de commandant Maris tevreden is over zoon Wallens ; Roberti meldt tegelijkertijd dat de vlag bij hem thuis is en hij vraagt wanneer hij ze moet naar Hoegaarden brengen (Brief 05.09.1912, Roberti aan A. Bertrand)

De ingeschreven groepen die zullen deelnemen aan de manifestatie

(met verantwoordelijke en aantal deelnemers):

1. Maatschappij voor onderlinge bijstand Sint Lambertus uit Walshoutem, secr. J. Steenbergh, 25 deelnemers ;
 2. Jeune garde catholique de Zétrud-Lumay, vice-président Clément Fouyn, 35 dlnmers
 3. Jeune garde catholique Saint Remy Geest, vice-président Armand Soille, 45 dlnmers ;
 4. Katholieke jonge wacht Heverlee, voorz. Vanden Abeele, afwezig ;
 5. Mijnwerkers en Jonge Katholieke Strijdersbond Vertrijk, secr. Achille Van Goidsenhoven, 27 dlnmers
 6. Katholieke Associatie Vertrijk, voorzitter Joseph Vossen, 45 dlnmers.
 7. Turners, Zangers, Xaverianen Tienen, L. De Haels, ruim 200 dlnmers.
 8. De verenigde vrienden van 't H. Hart Grimde, erevoorzitter G. Cornelis, ca. 100 dlnmers.
 9. De katholieke bond van Scherpenheuvel, secr. H. Janssens, 30 dlnmers.
 10. Studentenbond Hagelands Weergalm Tienen, Th. De Rouck, 25 dlnmers.
 11. Van den Edelen Handboog St.-Jan Hoksem, P. Vandenbergen, Jules Emanuel (schrijver), 35 dlnmers.
 12. De Jonge Toneelliefhebbers Meldert, Remy Beullekens, 50 dlnmers.
 13. De Werkmanszonen Outgaarden, de bestuurder Edward Couwenberg, voor de voorzitter, 70 dlnmers.
 14. Het Matigheidsgenootschap Hoksem, F. Truyens, 30 dlnmers.
 15. Apologetische Studiekring 'Geloof en Wetenschap' Tienen, L. Schammel, 25 dlnmers.
 16. De Werkmanskring Tienen, E. Oversteyns, voor de voorzitter, 50 dlnmers.
 17. Saint-Sébastien Cocrou, A. Evrard, 35 dlnmers.
 18. Baron de Dieudonné de Corbeek-over-Loo, prov. Raadslid Brabant, verwittigt dat hij met een korps van trompetten van de jonge garde van Leuven komt, 50 uitvoerders.
 19. Jeune Garde Catholique Dongelberg stuurt haar sectie 'cyclistes' met vlag, secr. J. Bolens.
- Volksvertegenwoordiger L. Rosseeuw verwittigt dat hij komt met de trein van 3 uur

Houtain-l'Évêque (Walshoutem) zegt dat zij komen op voorwaarde dat Hoegaarden bij hen komt op 6 oktober voor de inhuldiging van hun lokaal en vlag en omdat Mr. Lux het te Hoegaarden beloofd heeft aan Mr. Dralans.

Meldert en de eerste wereldoorlog

(Maurice Dodion)

Begin 1915 vroeg kardinaal Mercier aan de dekens dat elke parochiepastoor een verslag zou insturen over de gebeurtenissen van augustus 1914 en de volgende maanden in hun parochie. In tegenstelling tot die plaatsen die erg geleden hebben onder de vijandelijkheden en de ongedisciplineerdheid van de Duitse militairen is Meldert er goed vanaf gekomen, zodat pastoor Tubbax zeer bondig en toch duidelijk volgend briefje instuurde (een verslag zou een te groot woord zijn):

Reverende Admodum Domine Decane

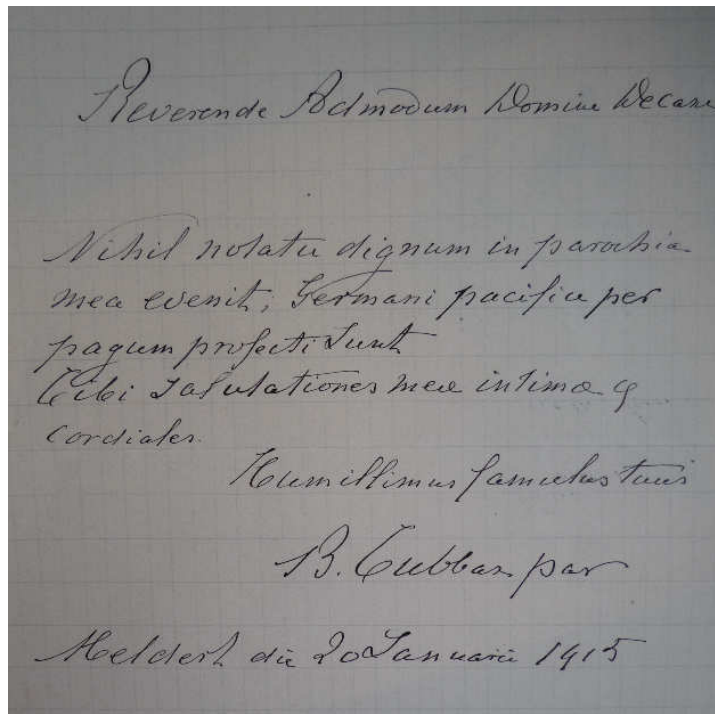
Nihil notatu dignum in parochia mea evenit; Germani pacifice per pagum profecti sunt.

Tibi salutationes mea intima et cordiales

Humillimus famulus tuus,

B. Tubbax, par.

Meldert die 20 januarii 1915.²

Antwoorden op de vragenlijst:
'Bouwstoffen betreffende de
geschiedenis der Kerk van België
gedurende den grooten oorlog.'³

1 Bestuurlijke ligging
(Provincie, arrondissement, kanton,
gemeente, dekenij); natuurlijke
ligging van de parochie voor zoveel
deze ligging van aard is sommige
feiten beter in 't licht te stellen
(ligging belangrijk onder
krijgsoogpunt op ene rivier, ene
hoogte, nabij een versterking, enz.)
Meldert, provincie Brabant,
Arrondissement Leuven, kanton en
dekenij Tienen, gelegen ten
zuidwesten van die stad, verscholen

in een vallei tussen de bergen, op een afstand van anderhalf à 2 uren van de rivieren de Grote en Kleine Gete (Ghête), die Thienen en Hougaerde, Zout-Leeuw bespoelen, was zeer geschikt om de vallei van die rivieren te verdedigen tegen de vijand en daarom van 8 augustus 1814 (moet 1914 zijn) was reeds het dorp bezet door enige Belgische troepen, dat getal vergrootte merklijk op vrijdag 14 augustus zodanig, dat het hoofdkwartier met generaal Ruette zich op de pastorie te Meldert had gevestigd; den 18 augustus na een hevige strijd geschiedde de doorbraak der Duitsers langs Hakendover, Tienen en Kuntich en dan ook waren onze troepen genoodzaakt het dorp te verlaten om zich te begeven naar Leefdaal, dit gebeurde zonder strijd in de namiddag van 18 augustus en zonder strijd.

2 Maatregelen bij de inval getroffen door de Belgische burgerlijke en krijgsoverheid en

² Z.E.H. Deken,

In mijn parochie gebeurde niets dat de moeite is om op te schrijven; de Duitsers zijn vreedzaam door het dorp getrokken.

Ik bied je mijn innige en hartelijke groeten aan,

Je zeer nederige dienaar, B. Tubbax, pastoor, meldert, 20 januari 1915.

³ AAM, Verslagen van de parochies over de eerste wereldoorlog, dekenij Tienen, Meldert

Een diocesane commissie wou een nauwkeurige verslag opstellen van de Duitse bezetting van België tussen 1914 en 1918; daarvoor moest elke parochie een uitgebreid verslag insturen over de gebeurtenissen en de toestand in de parochie tijdens de oorlogsjaren, een verslag dat opgesteld moest zijn aan de hand van een specifieke vragenlijst; dit bovenop een verslag van de Duitse inval en de gruwelen die ermee gepaard zijn gegaan, dat door het bisdom al was gevraagd begin 1915.

door de geestelijkheid (ontruiming door de bevolking, in veiligheid brengen van kunstschaten en kerkelijke voorwerpen; vernietiging door de oorlogsleiding, van beplantingen, huizen, kerktorens; schade daarbij aan het kerkfabriek of aan godsdienstige stichtingen toegebracht)

Het dorp heeft niet de minste schade geleden, het volk stond tot de vlucht gereed, doch is ten laatste gebleven, de schone relikwiekas der H. Ermelindis, de registers en de kostbaarheden der kerk wierden in veiligheid gebracht.

3 *Houding der krijgsoverheid; gesteltenis der soldaten; de vrijwillige dienstneming.*

De houding der krijgsoverheid was voorbeeldig, maar vooral de moed der soldaten was bewonderenswaardig; jammer dat wij geen enkele vrijwillige dienstneming van onze inwoners kunnen aanstippen.

4 *gesteltenis der burgerlijke bevolking gedurende de eerste weken van den oorlog; enige feiten in 't bijzonder: kerkelijke diensten, 't bijwonen der H. Mis, 't naderen tot de sacramenten.*

De eerste dagen der bezetting wierd de H. Mis in groter getal bijgewoond, alsook het lof op de zondagen en het getal communien vermeerderd.

5 *De inval van de vijand; gevechten op het grondgebied der parochie; schade gedaan aan de gebouwen, in 't bijzonder aan kerken, kloosters, pastorijen, scholen, en lokalen dienstig voor de werken; korte opgave der huizen, in hun geheel of gedeeltelijk vernietigd.*

Niets bijzonders.

6 *Houding der vijandelijke legers in de eerste uren der bezetting: plunderingen, brandstichtingen, moordtonelen (uitvoerige aantekening nopens de slachtoffers); de vernietigde gebouwen; belangrijkheid der schade; opgave der kunstschaten, vernietigd of gestolen en van deze welke in veiligheid werden gesteld.⁴*

Niets bijzonders.

7 *De dagen die op den inval volgden: belastingen, gijzelaars, enz.; houding van het Duitse gezag ten opzichte der plaatselijke overheid, der geestelijken en van den erdedienst.*

Niets bijzonders.

8 *Latere gewelddaden.*

Niets bijzonders.

9 *De bezettingsjaren.*

9a *De kerk (herstellings- of hermakingswerken; tijdelijke kerken); de kerkbemeubeling (nieuwe aanwinsten, herstellingen); de klooster- en andere kapellen op het gebied der parochie.*

Niets bijzonders.

9b *De goddelijke diensten (hernemen van den dienst na de inval) gebruik der kerk of der kapellen op de parochie door de Duitse, katholieken of protestantsen aalmoezeniersdienst*

Niets bijzonders.

⁴ Het blijft verstaan dat de EE.HH. Pastoors, die in 1915 ons een verslag deden toekomen over de gruwelen door de invallende legers begaan, er mogen bij blijven naar dit verslag te verwijzen, voor zoveel, ten minste, zij er niet aan houden sommige delen aan te vullen of te wijzigen.

9c *De vrijheid van de eredienst zo binnen als buiten de kerk (lezing der bisschoppelijke brieven, sermoenen, processies, openbare berechtingen, bedevaarten, kerkelijke stoeten).*

Al de bisschoppelijke brieven werden in de twee missen afgelezen; doch op zaterdag 2 januari 1915 s'avonds kwam een Duitse soldaat ter pastorijs den Heer Pastoor vragen van een Duitse omzendbrief in het Duits opgesteld te ondertekenen; de pastoor weigerde zeggende dat hij geen stuk ondertekende dat hij niet verstond; diezelfde dag ook had de pastoor een Frans stuk ontvangen van het gemeentehuis doch uitgaande van de Duitse overheid, waardoor het voorlezen van de bisschoppelijke brief verboden werd onder zware straffen en geldboeten, zo voor de geestelijke overheid als voor de gemeente.

Zondag de 3de januari werd die brief van Kerstmis 1914 afgelezen in de 2 missen, maandag daarop in de voormiddag verschenen op de pastorijs 2 Duitse overheden en een soldaat om rekening te vragen van mijn gedrag op zaterdag en zondag; namelijk weigering van ondertekening en aflezing van de brief; en na onderhoor werd ik vervoerd naar de Kommandant van Leuven; dat geschiedde rond 1 uur 's middags 4de januari. De Kommandant (die niet veel Frans kon), was bijgestaan door de heer Civiel Commissaris van het Arrondissement Leuven, die dan ook de ondervraging deed.

1ste vraag: Welke taal spreekt gij? Antwoord: Frans. En gij hebt geweigerd zaterdag dat stuk te ondertekenen U aangeboden door de soldaat, gij zijt de enigste van geheel het arrondissement.. Antwoord: Dat stuk was in het Duits opgesteld, ik versta geen Duits, en ik vraag u 'of gij een stuk zult ondertekenen dat gij niet verstaat; ik niet, en gij ook niet geloof ik, daarop geen antwoord. En dan hebt gij een brief afgelezen van Mijnheer den Bisschop (letterlijk), en waarom niet gehoorzamen aan de Duitse overheid? Antwoord: Mijnheer de Commissaris ik vraag u 'mag men een eed breken? Hierop geen antwoord maar een lang stilzwijgen...Ik heb mijn eed van gehoorzaamheid en getrouwheid aan mijn bisschop gedaan en die eed zal ik nooit breken, noch voor niets, noch voor niemand en wat aangaat gehoorzamen aan de Duitse overheid, dat zal ik doen voor zoveel het mogelijk is, en als ik geen ander orde ontvang van Zijne Eminentie dan ga ik voort mrt de lezing van de brief. 'Wel hoe' zegt de Commissaris 'dat stuk dat gij geweigerd hebt te tekenen, dat was juist een conventie, een overeenkomst tussen Mijnheer de Bisschop en de Duitse overheid, van die brief niet af te lezen;' Antwoord: 'dan ben ik grotelijks verwonderd dat zulk belangrijk stuk opgesteld is in het Duits en niet in het Frans of Vlaams, dan toch zouden de H.H. Geestelijken het verstaan; en daarom zeg ik, ik heb geen order gehad van Mijn Bisschop en zolang als ik dat niet heb ga ik voort met de lezing, en dan poogde hij mij wat Franse overzetting te geven van dat stuk die niets betekende, zen dfaarmee was alles afgelopen zonder straf of geldboete. 's Avonds ten 7 1/2 ure was ik wederom in mijn pastorijs en zondags heb ik de lezing voortgezet zonder de minste ontrusting.

Processies en kerkelijke stoeten waren verboden.

9d *Het bijwonen der diensten en het naderen tot de Sacramenten gedurende de bezettingsjaren (plechtige communie der kinderen, vergelijkende tafels 1913-1918); buitengewone diensten; de openbare zedelijkheid.*

De goddelijke diensten, bijzonder zondags, het lof voorafgegaan van het Rozenhoedje was zeer goed bijgewoond, maar het dagelijkse Rozenhoedje liet veel te wensen over; de communiën vermenigvuldigden zich met 1/4; de openbare zedelijkheid verbeterde zich de 2 eerste jaren der bezetting, maar verergde enigzins de laatste jaren.

9e *De toestand der vrije scholen (opgelegd programma, voertaal, gewoon en buitengewoon schooltoezicht, uitkering der schooltoelagen, het onderwijzend personeel).*

De voertaal der scholen was Vlaams, de toelagen werden volgens gewoonte uitgekeerd, de 2 onderwijzers der Gemeenteschool waren bij het leger ingelijfd.

9f *De patronaten, werken voor schoolgaanden en werken voor de jeugd, werken voor volwassenen (beperking der vergaderingen door de bezettende macht, andere oorzaken van ontwrichting); de liefdadigheidswerken.*

Niets bijzonders

9g *Het ontvoeren der werklieden (treffende feiten, namen der werklieden, in Duitsland overleden of later in België door ontbering omgekomen, overzichtstafels).*

Dank aan onze persoonlijke op het bureel van het controol te Tienen zijn er maar 9 werklieden ontvoerd geworden en bij voorkeur werden die werklieden genomen, die ene stiel uitoefenden; alle 9 zijn teruggekeerd, maar ene is later in België, door ontbering in Duitsland geleden, omgekomen.

9h *Ondersteuningswerken (aard, bestuur, bijzonder doel, uitslagen); overzichtstafels.*

Niets bijzonders

9i *Gerechtelijke vervolgingen (namen der beschuldigden, grieven, gerechtsleiding, uitslag van het proces); de politieke gevangenen in Duitsland of in de gevangenis in België gestorven; ene uitgebreide aantekening zal aan de terechtgestelden gewijd worden; oorlogsbelastingen, boeten, uitbuiting der bevolking.*

Peerden en allerlei vee werden aangeslagen; het koper en wol wierden opgeëist; graan, aardappelen, melk, boter etc. moesten binnen gebracht worden, de wederspanningen wierden met zware geldboeten gestraft, en dikwijls ten onrechte, onder het minste voorwendsel moesten marken betaald worden.

10 *Naam; voornaam en dienststaat der parochiële geestelijken en ook der andere, zowel wereldlijke als kloosterlingen, in de parochie gevestigd, met inbegrip der leden der Congregaties van Broeders, bij de voorvallen betrokken of die tot het leger hebben behoord, als soldaat, ziekenverzorger of aalmoezenier; hun dienststaat in het leger; korte overzichtstafel der parochianen onder de wapens geroepen of die vrijwillig hebben dienst genomen; getal der gesneuvelden in den oorlog, der verminkten, en der soldaten in Duitsland of in Holland gestorven.*

33 soldaten van Meldert zijn onder de wapens geroepen, waarvan geen enkel vrijwilliger; 2 van hen zijn gesneuveld, en een 3de is gestorven in het leger ten gevolge van ene keelziekte, geen enkel verminkt.

Vergelijkingstafel.

Geboorten

1913	1914	1915	1916	1917	1918
27	27	19	25	22	18

Overlijdens

28	9	6	15	22	24
----	---	---	----	----	----

11 *Huiszoekingen in kerken of kloosters; de opname of in beslagname der klokken.*

(Nota over de klokken bijgevoegd op een apart blad, maar geen rechtstreeks antwoord op deze vraag door de pastoor)

12 *Feiten van verscheiden aard; daden van vaderlandsliefde of offervaardigheid; tekortkomingen; vaderlandse betogingen.*

De 2de oktober 1916 ten 8 uren 's morgens is een vlieger van Toronto (Canada) met name Arnold Chadwick neergekomen te Hoxem-Cumtich op een uur afstand van Meldert; hij had bommen geworpen te Schaarbeek (Brussel) zegde hij. Daar moet ook zijn motor door een kogel getroffen geweest zijn, zodanig dat hij gedwongen was te dalen. Op een hoogte van 4 meters was hij uit zijn vliegtuig gesprongen en vluchtte dan in volle spoed naar Meldert waar hij op de pastorie aanlandde rond 9 uren 's morgens. Te 10 uren was de pastorie reeds omsingeld van Duitse soldaten die hem vruchteloos hebben opgezocht, zelfs met speurhonden; de vlieger werd verkleed in slechte burgerklederen en heeft zich schuil gehouden eerst op de pastorie, dan bij den Heer August Cloets, dan 20 dagen op het kasteel van Mr. de Lantsheere, waar nochtans de Kommandant der Duitsers gedurig verbleef en den 28ste oktober is hij vertrokken naar het front, vermomd in vrouwpersoon, waar hij goed is aangekomen; aan zijn geleiden vroegen de Duitse hun paspoort, maar aan den vlieger vergenoegden zij zich met te zeggen 'Wat schoon vrouwmens!!'

Gedurende 6 maanden hebben zich op de pastorie verborgen gehouden, ten 1ste een spioen van Antwerpen met name John De Beuckeleer, die bij verstek ter dood was veroordeeld en nu bewaard is gebleven; en ten 2de een jongeling van Luik die het 'Meldenambt' was ontvlucht, maar jammerlijk, later de grens willende overtrekken, in de handen der Duitsers is gevallen en tot 6 maanden gevang is veroordeeld.

13 *De ontruiming; houding der vijandelijke legers; voorvallen en misdaden.*

De vijandelijke legers waren neerslachtig, uitgeput en armoedig; hier en daar namen zij peerden en levensmiddelen, doch zonder misdaden.

14 *De bevrijding; intrede der Belgische of verbondene legers; godsdienstige plechtigheden; terugkeer der gevangenen en uitwijkelingen; gedenktekens.*

De Franse legers waren deftig, beleefd en dankbaar voor de inwoners die hunne huizen met vlaggen versierd hadden en die hun den besten welkom toestuurden.

Meldert, 6 maart 1919

Deze antwoorden werden ondertekend door de pastoor en zijn onderpastoor A. Joosen

Op een afzonderlijk blad noteerde Tubbax de gegevens over de klokken

Parochie Meldert (H. Ermelindis), dekenij Tienen

De toren der parochiale kerk van Meldert bewaart twee klokken, namelijk

1ste de grote klok, wegende 1.400 kilos op toon van fa; het bovenste gedeelte der klok is versierd met de beeltenissen van de H. Ermelindis, patrones der parochie, en der 12 apostelen halfuitspringend en draagt het volgende opschrift:

'Ste Ermelindis ora pro nobis

Patrinus Adrianus Eugenius Paulus comes d'Oultremont de Duras; matrigna Carolina Maria Francisca comitissa d'Oultremont de Duras baronissa de Beeckman de Vieusart.

Pastore F. Weckx

Me fudit Lovanii Severinus Van Aerschot

1880⁵

2de klok wegende 700 kilos op toon van la, met het volgende opschrift:

⁵ 'S. Ermelindis bid voor ons

Peter A.E.P. graaf d'Oultremont de Duras ; meter C.M.F. gravin d'Oultremont van Duras, barones de Beeckman de Vieusart.

Onder het pastoorschap van F. Weckx;

Ik werd te Leuven gegoten door S. Van Aerschot

Nominor Philippina + patrinus mihi est Illustrissimus Dominus Joannes Josephus Comes Van der Noot de Duras baro de Meldert; matrina Domisilla Anna Theresia Philippina Comitissa D'Yve

Me fecit N Simonael de Forest, mense decembris 1783

Me fieri curavit Dr Baro. D J F Colpaert pastor, Communitas ac Illustrissima Domisilla Daaronder een Calvarieberg half vooruitspringend.⁶

Quod attestor, B. Tubbax parochus,
Meldert die 20 februarii 1918.⁷

La Comtesse ADRIEN D'OULTREMONT de DURAS;
Le Baron et la Baronne de BEECKMAN; le Comte et la Comtesse FERDINAND de BAILLET-LATOUR;
Le Comte et la Comtesse PHILIPPE de LANNOY et leur fils; le Comte HENRY de BAILLET-LATOUR; le Comte LOUIS de BAILLET-LATOUR; le Comte et la Comtesse CHARLES de LANNOY et leur fille;
La Vicomtesse de FLERS, ses enfants et beaux-enfants;
La Comtesse d'ASPREMONT-LYNDEN, ses enfants et beaux-enfants;
Le Comte ADRIEMAR D'OULTREMONT, Sénateur; le Marquis de NÉDONCHEL;
Le Comte FERDINAND D'OULTREMONT; la Comtesse EUGÈNE D'OULTREMONT; la Comtesse JEAN D'OULTREMONT; la Princesse HENRI de LIGNE; le Duc de CROY; le Prince et la Princesse CHARLES de LIGNE; le Prince et la Princesse EDOUARD de LIGNE; le Duc de DOUDEAUVILLE;
ont l'honneur de vous faire part de la perte douloureuse qu'ils viennent d'éprouver en la personne de

ADRIEN-EUGÈNE-PAUL
COMTE D'OULTREMONT DE DURAS

leur époux, père, beau-père, a'eul, bisa'eul, frère, beau-frère et oncle, né à Bruxelles, le 20 avril 1828; pieusement décédé à Neerlinter, le 21 décembre 1898, muni de tous les Sacraments de Notre Mère la Sainte Église.

Le service, suivi de l'inhumation dans le caveau de la famille, à Wilderen-Duras, a eu lieu à Neerlinter.

Un service solennel sera célébré, en l'Église paroissiale de Meldert, le 4 Janvier 1899, à 11 1/4 heures.

PRIEZ DIEU POUR LUI.

Des voitures se trouveront à la gare de Tirlemont, à 10,18 heures, à l'arrivée de l'express de Bruxelles, de 9,20 heures.

Neerlinter, le 21 décembre 1898.

Tirlemont. — Impr. Lintermans et Smeets.

⁶ Ik word Philippina genoemd + Mijnpeter is de zeer Doorluchtige Heer J.J. Graaf Van der Noot de Duras, baron van Meldert; mijn meter is de Edele Dame A.T.P. gravin d'Yve N. Simonael van Vorst heeft me gemaakt in december 1783

⁷ Ik, pastoor B. Tubbax, bevestig bovenstaande,
Meldert, 20 februari 1918.

Uurwerkmakers en uurwerken te Hoegaarden

(Maurice Dodion en Eddy Fraiture)

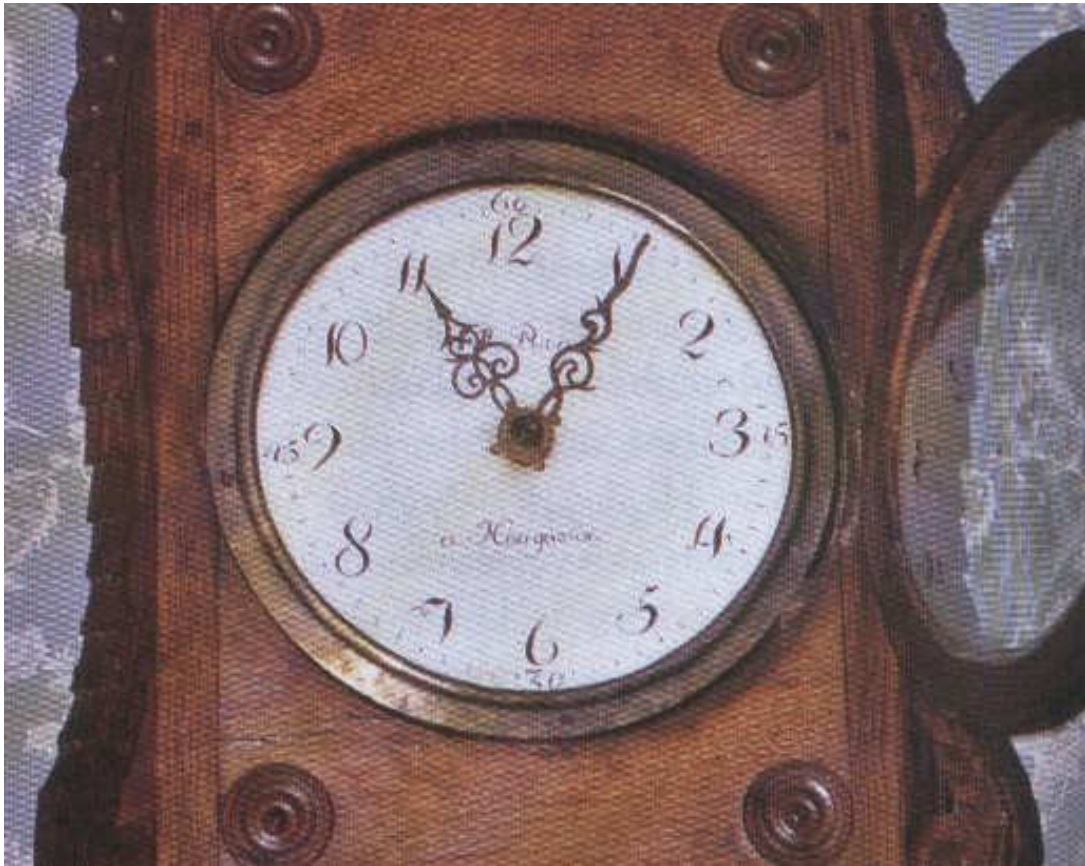
Inleiding: 'J. Pira à Hougaerde'

hangklokje

staande klok

Wijzerplaat (detail vorige afbeelding)

Alphonse Hettich & Fils, Hougaerde

Diplôme et 2me Prix à l'Exposition Universelle de Bruxelles 1910

HORLOGERIE. — BIJOUTERIE. — ORFÈVREURIE. — OPTIQUE.
Spécialité : Bagues alliance en or 1er titre (18 karats).

Atelier de Gravures et Réparations.
GRAMOPHONES « CHANTAL » à double usage.
DISQUES : Pathé. — Odéon. — Zophone et Chantal.

Diploma en 2de Prijs in de Algemeene Tentoonstelling van Brussel 1910.
Juweelhandel. Horlogemakelij. Zilversmederij. Optiek.
Spécialiteit : Trouwringen in goud, kontrol van den staat (18 karaat).

Werkhuis voor het graveeren en alle herstellingen.
SPREKMACHIENEN « CHANTAL ». — PLATEN : Pathé, Odéon, Zonophone en Chantal.

MAISON DE

Uurwerkhistoricus en publicist Eddy Fraiture stelt ons in de gelegenheid om te publiceren over uurwerken te Hoegaarden en uurwerken gemaakt te Hoegaarden.

Met deze inleiding willen we mogelijke bezitters stimuleren om contact op te nemen met

Eddy Fraiture, uurwerkhistoricus
Distelstraat 53 3300 Tienen
016/81.39.35 of 0477/36.72.74
fraiture.eddy@skynet.be

Karel Van Winkel, Hoegaardier en suksesvol pastoor van Tremelo

*‘Wanneer het geweten bezwaard is met onrechtvaardigheden, dan
ontstaat er tevens zekere afkeer voor al wat de godsdienst raakt.’*

(Maurice Dodion)

Karel Van Winkel was verwant met de families Vanham, Moens en Ausloos. Thérèse Vanham (zuster Pauline) was zuster in het klooster te Hoegaarden. Paul Moens werd eveneens priester en pastoor van Kumtich. De familie VanWinkel, Vroentestraat, zorgde ook voor het rustaltaar bij de processie van *Hoogwaardig*.

	Van Winkel Guillaume (Meensel-Wersbeek 25.01.1835-Hoegaarden 29.06.1895) x Vanham Françoise (Hoegaarden 05.01.1831-27.02.1895) ⁸
1	Van Winkel Maria (Hoegaarden 06.07.1867-04.05.1869)
2	Van Winkel Karel (Hoegaarden 17.11.1869-1930), priester
3	Van Winkel Jean Edouard (Hoegaarden 26.06.1871-1960) x Briesen Maria Leontine (1873-1942)
4	Van Winkel Maria Regine (Hoegaarden 30.11.1874) x Hoegaarden 16.06.1897 Jean-Joseph Moens (Tienen 24.07.1869-1941), rekenplichtige in de Grand-Pont suikerfabriek te Hoegaarden

Van Winkel Guillaume is ingetrouwd te Hoegaarden met Vanham Françoise, dochter van Louis, landbouwarbeider (Hoegaarden 27.12.1799-16.12.1875⁹ en Pitersem Hélène (Hoeselt 15.01.1788-Hoegaarden 29.08.1873);

Het gezin Vanham woonde in het gehucht Aalst, Caberghstraat 16;

Er waren drie kinderen:

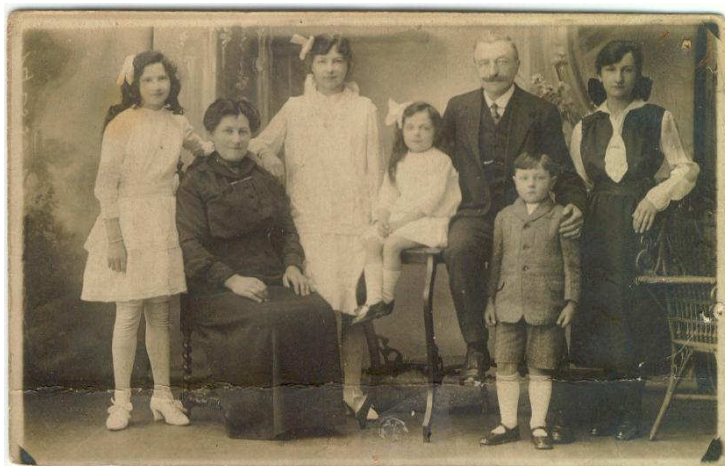
Vanham Lambert (Hoegaarden 03.07.1826), schoenmaker

Vanham Françoise (Hoegaarden 05.01.1831) x in 1866 met Van Winkel Guillaume

Vanham Joséphine (Hoegaarden 16.05.1833), vertrok begin februari 1852 naar Tienen

In 1880 woonden zij al op de Vroente¹⁰

	Van Winkel Jean-Edouard (1871-1960) x Briesen Maria Leontina (Oorbeek 1873)
1	Van Winkel Anna (Oorbeek 26.07.1900-Hoeg. 08.12.1992),
2	Van Winkel Paula (Hoeg. 17.11.1904-21.12.1992)
3	Van Winkel Maria (Hoeg.+11.02.1963) x Ausloos Raymond
4	Van Winkel François (17.06.1911-18.03.1958) x Moniquet Renée (09.02.1920-01.09.1994)
5	Van Winkel Margriet (17.10.1912),

Paula, Leontine Briesen, Maria, Margriet, Edouard, François en Anna Van Winkel

⁸ Geboorten Hoegaarden , 1831, 1r, Francisca Vanham, dochter van Ludovicus, 31 jaar, dagloner en van Helena Pitersem; zij is geboren om 7u 's avonds (secretaris en veldwachter zijn de getuigen)

Op 26.12.1853 is Guillaume Van Winkel naar Hoegaarden vertrokken, 19 jaar oud; hij was toen onderkoormeester in de Hoegaardse suikerfabriek

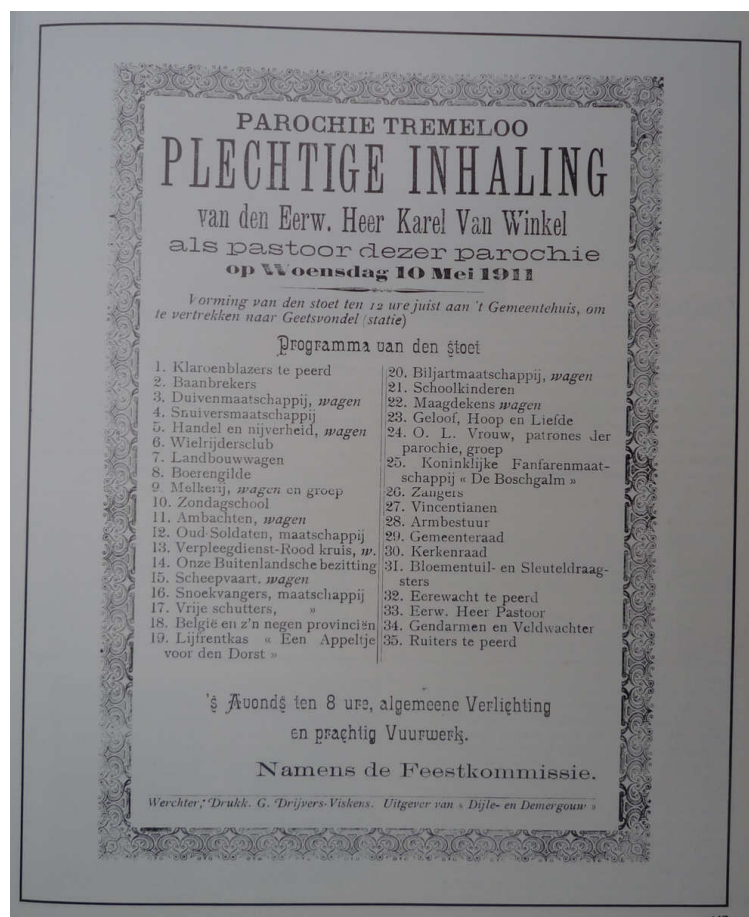
⁹ Overlijdens Hoegaarden, 1875, nr.86

¹⁰ Bevolkingsregister Hoegaarden, 1880, dl.1/126 : Vroente 34/ 1890, dl.2/318 : Vroente 38

Op 10 mei 1911 werd E.H. Karel Van Winkel plechtig ingehaald als pastoor van Tremelo. Als achtereenvolgens onderpastoor te St.-Martinus-Lennik, te Wommelgem, te Leefdaal en Loenhout had hij de stiel wel geleerd toen hij benoemd werd te Tremelo, een dorp van messentrekkers. Ondertussen had Van Winkel zich ook verdienstelijk gemaakt als secretaris van de Boerenbond.

Hij was begaafd met een sterke persoonlijkheid, gekenmerkt door een ruime dosis durf en rechtlijnigheid. En dat was nodig te Tremelo, een gemeente met een slechte naam. Om een einde te maken aan de heersende criminaliteit en wanorde was er in 1898 een rijkswachtkazerne opgericht. Maar de kazernering van gendarmen maakte niet zo direct een einde aan het vechten en stelen. Tremelo stond bekend om, zoals pastoor Van Winkel het verwoordde, *'zijn baldadige en buitensporige kermissen'*. En wanneer dan de grote oorlog uitbreekt in augustus 1914, enkele dagen voor de grote kermis, beschouwde Van Winkel deze gesel als *'eigenaardig toeval of zonderlinge schikking van de voorzienigheid'*.

Het is te danken aan het rapport dat pastoor Van Winkel geschreven heeft over deze oorlog en de gebeurtenissen in zijn parochie dat auteur Rik Wouters er een lijvig boek aan heeft kunnen wijden.¹¹

Op 27 augustus 1914 tegen de avond heeft pastoor Van Winkel zijn pastorij en zijn parochie verlaten; zo werd hij op 28 augustus door de Duitsers aangehouden. Na een lange weg, samen met een aantal andere burgers en geestelijken, kwam deze groep uiteindelijk, als krijgsgevangenen, terecht in Münster. Van 11 september tot 19 december heeft de groep geestelijken onderdak gekregen in het seminarie van de stad Münster. Op 20 december tegen de middag reed hij terug zijn parochie Tremelo binnen met een tweespan.

Dat Karel Van Winkel terecht kwam in Münster was een geluk bij een ongeluk! Om dat uit eerste hand mee te delen laten wij hem zelf aan het woord:

‘In het klooster te Hoegaarden

verblijft zuster Emma, een Duitse die ik zeer goed ken, reeds van tijdens mijn kinderjaren. Een nicht van deze zuster verblijft in Münster. Toen mijn familie te weten kwam dat ik in Münster opgehouden werd, schreef zuster Emma aan haar nicht en verzocht ze mij een bezoek te brengen en mij te verschaffen wat ik nodig mocht hebben. Ik ontving dus het bezoek van

¹¹ Wouters Rik, Tremelokermis 1914, een dorp in lichterlaaie, 2004, 172 p. Het boek is te koop bij de auteur, Kruisstraat 101, 3120 Tremelo, 016/532153 of rikwouters@scarlet.be.

het echtpaar Wildt-Vogelsang. Er werd natuurlijk gesproken over wat in België gebeurd was. De mensen waren immers benieuwd om ook eens een andere dan een Duitse klok te horen. Doch geloven konden zij mij niet, zodanig dat mevrouw Wildt zelf zegde: 'Wij zullen best over de oorlog niet meer spreken, want daarover kunnen wij toch niet akkoord gaan.' Ik antwoordde: 'Mevrouw, dat is wijs gesproken, laat het ons liever over andere zaken hebben!' De dag van mijn vertrek heb ik, samen met mijn onderpastoor, deze mensen een bezoek gebracht en we werden er zeer hartelijk ontvangen. Mijnheer Wildt vergezelde ons naar het station. Ook zijn echtgenote was afscheid komen nemen en voorzag mij van sigaren.

Zuster Emma

Kerkjes en Kapellen hebben een eigen verhaal te vertellen

Kapelletje van St. Antonius te Elst

De Sint-Franciscuskapel (2003) in de Doelstraat is een aanpassing/bestemminggeving van de kleine '*gloriette*' in de tuin van het herenhuis van Carolus Van Nerum (1747)/Pastorij (sinds 1831).

Sint-Antoniuskapel te Nerm van 1612, afgebroken en heropgebouwd in 1978.

Zoals gold voor Bost werden ook de overledenen van een gedeelte van Hoksem en van Sluizen (L'Ecluse) in de 18de eeuw ofwel begraven in hun kerk, ofwel op het kerkhof te Hoegaarden. Vanaf de herinrichting van de parochies na het concordaat (1801) heeft lange tijd Oorbeek Hoksem geclaimd, tot Hoegaarden een tweede onderpastoor kreeg als kapelaan voor Hoksem. Hoksem werd een volwaardige parochie in 1904 (Bost al in 1860)

Gebouwd in 1835 als een verkleinde kopie van de basiliek van Scherpenheuvel door de stichter van de zustercongregatie van Hoegaarden uit dank voor een bekomen genezing. Een hardnekkige legende verbindt het klooster met de kapel door een onderaardse gang (afstand: 20 minuten stappen) (Foto uit 'Het Maagdendal in 256 lichtbeelden, Hoegaarden 1937)

De grond en de witte steen, afkomstig van de *gloriette* werden geschonken door Robert Vandermolen. Het Heilig Hart beeld is gewijd op zondag 10 juni 1956.

Kapel, opgericht voor het halve eeuwfeest van de afkondiging van het dogma van de *Onbevleete Ontvangenis* (1854-1904) op de hoek van de E. Ourystraat en de Koningin Astridlaan.¹²

¹² Het dogma van de Onbevleete Ontvangenis van Maria door paus Pius IX afgekondigd op 8 december 1854 houdt in dat Maria vrij was van de erfzonde vanaf het eerste ogenblik van haar bestaan

De kapel toegewijd aan O.L.V. van Lourdes in het gehucht Aalst is gebouwd uit dankbaarheid door de familie Vigneron-Vandermolen voor tijdelijke genezing van Camiel Vigneron, die aan dezelfde ziekte (tering) overleed in 1897. De kapel werd in 1890 gebouwd, naast het zgn. 'Pachthof van Aelst'. Zij meet 3 x 4 meter. De familie heeft ze laten herstellen en heeft ze overgedragen aan de parochie. Deze inhuldiging ging door op 14 maart 1948 in een processie waarin 1.500 parochianen meestapten langs versierde straten.

In Houtem werd er nu en dan op zon- en feestdag gecelebreerd in de 19de eeuw, waar de feestdag van de H. Catharina veel pelgrims aantrekt. De laatste honderd jaar is er op de eerste zondag van mei mis en processie.

Vanaf de eerste zondag van mei 1953 wordt er op zon- en feestdagen mis gelezen in de kapel. De kapel is gerestaureerd in 1967-68. De werken zijn begonnen op 1 mei 1967 en de zaal 'De Ster' heeft tijdens de werken als voorlopige kapel gediend.

met altaar van de H.Servaes; er liggen 'haartressen' op, meegebracht door bedevaarders (Foto uit Brabantsche Folklore, binnenzicht 1925)

De 'Luizenkapel' van Rommersom, bezocht voor ziekten tegen het hoofdhaar,

In 1796 Meikapel, in 1851 *Notre Dame du Bon Repos*, werd de kapel van O.L.V. van Troost gerestaureerd in 1984.

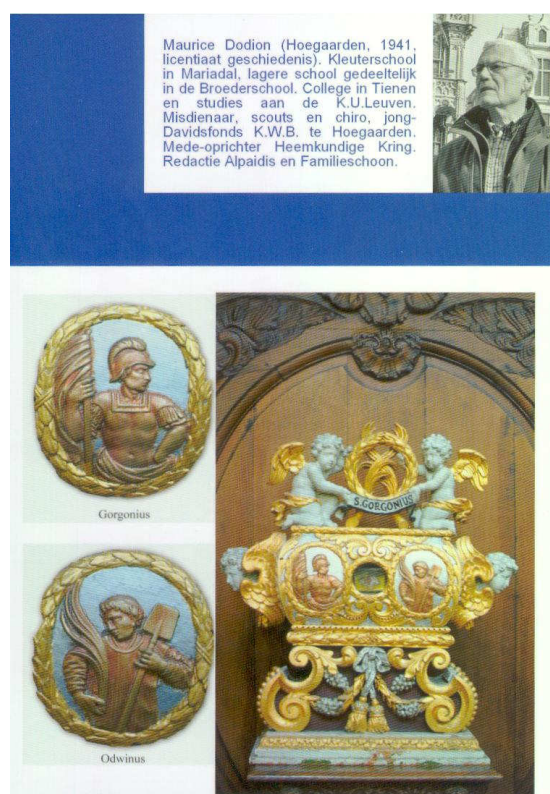
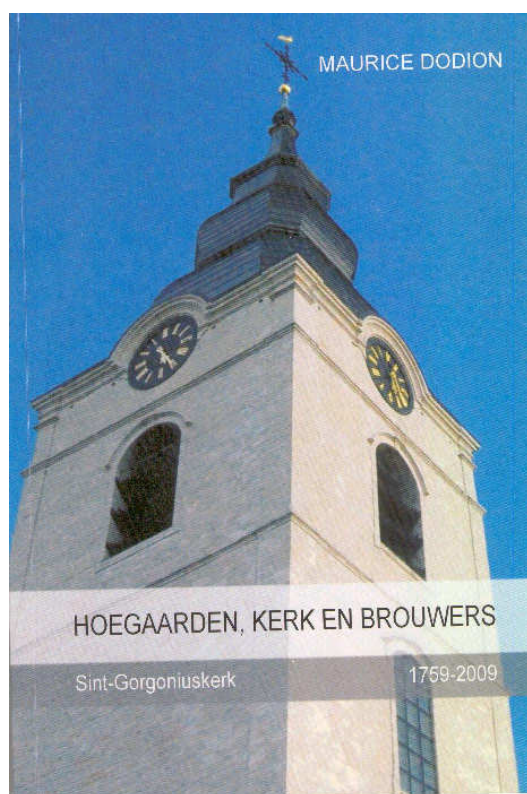

Het Romaanse kerkje van Overlaar is/was zelf een parochiekerk.

Gebouwd door de paters Bogaarden vanaf 1766 en ingewijd in 1772. De prachtig gerestaureerde Sint-Rochuskapel in Mariadal is terug opengesteld in 2006. Deze prachtige kapel zou een antwoord zijn van de paters op de Sint-Gorgoniuskerk van 1759.

250 jaar geleden werd de huidige S. Gorgoniuskerk ingewijd, het was tijd om een boek te laten verschijnen over het prachtige bouwwerk, de inkleding en vooral ook over de mensen rond heel dat gebeuren tot nu toe (1759-2009)

252 p. en 207 afbeeldingen

te bestellen door overschrijving van 23 euro verzendingskosten in, op rekening
068-2515593-22
van '250 jaar kerk', Pastorijsstraat 30, 3320 Hoegaarden
met vermelding naam en adres

Inhoud Familieschoon nr. 30(NR), 50ste jaargang, december 2009:

De **Memoires van Elisabeth Van Nerum**, één van de topstukken uit het archief van de V Geslachten van Hoegaarden : uitgave, transcriptie en vertaling.

Vergeet je lidgeld voor 2010 niet te betalen
Een jaarabonnement kost 12.5 euro, te storten op rekening 310-0370021-52

Hoegaarden geeft nog twee andere tijdschriften uit (elk 4x/jaar):
't Moutstockje, driemaandelijks blad van de Hoegaardse biergilde
Familieschoon, driemaandelijks tijdschrift van de Confrerie van de V Geslachten

Een abonnement op **de drie tijdschriften samen** kost **26 euro** te storten op dezelfde rekening:
310-0370021-52

Onze website www.heemkring-hoegaarden.be

Alle inlichtingen Etienne Grooten, Residentie Beatrijs, 169, 3300 Tienen,
016/81 72 35
of
e-mail dodionm@hotmail.com

Bestuursleden Heemkundige Kring: Sweerts Georges (voorzitter), Grooten Etienne (secretaris), Kleynen Yvette, De Dobbeleer Elise, Nitelet Diane, Cipers Rik, Bouthé Irène, Saelmaekers Erik, Bart Hendrix, Van Nerum Arthur, Caroline Geens, Dodion Maurice

Uitgave Hoegaardse Heemkring 't Nieuwhuys
Hoegaarden 2009